

Preus de subscripció: — Dintre 'l regne, tres mesos, 6 rs. — Un any, 20. — Ultramar y Filipinas, 30. — Estranger, 44. — Un número solt, 4 quartos. — Atrassat, 8.

Punts de subscripció: — En l'administració y en las principals llibrerías de Catalunya Mallorca y Valencia. Los pagos s'han de fer per adelantat.

Administració: Condal, 37, baxos.

6 DE JUNY

MOLT parla al cor dels catalans la diada del 6 de Juny en que nostres avis, plens de fé y d'entussiasme per la Pàtria, sabéren posarse sota-peu l'orgull de la França qu'en vá tractava d'ensenyorir-se de Catalunya. ¡Gran diada la del 6 de Juny! Les penyes del Bruch y del Montserrat encare sembla que retentexen admirades del heroisme dels nostres passats.

Y verament fou gran heroisme lo plantar cara á un exércit que tothom lo creya de colosos, un exércit que aspirava á ésser lo rey del món y que devant dels catalans, devant de uns pochs catalans, tingué de declarar-se vensut, y més que vensut, enfonzat *per in eternum* en l'abisme del descrédit y en l'infern vergonyós de la ignominia.

Encare no fá un segle d'esta gesta històrica, encare no fá un segle d'esta gloriosa epopeya y 'ls que sabem venerar com cal la memoria dels que immortalisaren la Pàtria catalana nos sentim quelcom apearats al veure com va degenerant nostre caràcter y com va esborrant-se de l'actual generació aquella fesomia viril y simpática dels que, si no 's volian doblegar jamay al jou del estranger, sabían, no obstant, cedir sempre á la veu de sa consciencia y á les lleys del seu honor.

¡Mentida sembla que ab tant curt espay de temps haguem cambiat de tal manera, permetent créxer y granar en nostre camp llevors bordes que no sols nos rebaxan sino que 'ns van aniquilant de mica en

mica! aquell sentiment de fé y de pàtria, viu, ardent, inestroncable en lo cor de la gent del any vuyt minva cada dia més y, lo qu' es pitjor, á pesar dels esforços patriòtics del element sá de Catalunya, no manca qui aquell sentiment desfigura, qui treballa incansablement pera disfressarlo ab vestidures que may, may han sigut catalanes.

¡Y 's bescanteja tant de *catalanisme*! ¡Y 's vol fer creure que 's vá pera salvar á Catalunya y ferla prosperar, predicant doctrines novelles anti-socials y anárquiques, escampant idees separatistes y alimentant odys y miseries contra germans é institucions dignes del major respecte! ¡Ah! ¿Qué se 'n trau de fer lo *catalanista* á dreta y esquerra, qué se 'n trau de volguer conservar la llengua si 's pert l'esperit, si no s' es catalá, catalá tal com ho eran los braus que vencéren en lo Bruch?

Avuy, al recordar la proximitat del 6 de Juny, d'esta diada tant afalagadora per nosaltres, voldríam que 's pensás un xich sobre la marxa que va prenent lo mohiment *catalanista*. Son molts los que 's diuhen *catalanistes* y son pochs los que saben per qué. S'ha format una certa atmósfera que alarma á la gent sensata y malmet los elements als quals no havían arribat encare los miasmes de aqueix *catalanisme* incompreensible. Se mistifica y 's pert una causa nobilíssima; s'esterilisan uns treballs fets ab gran constancia y desinterés; en una paraula, 's mata á Catalunya. Les arrels del *Catalanisme* están en nostres crehenses catòliques, en nostra legislació y en nostres tradicions; axó es lo fonamental; tot lo demés es secundari. Pero desenganyemnos: en vá se anomenarán *catalanistes* los que desconegan lo caràcter especial de la gran nacionalitat catalana. Y enténgas que Catalunya sempre ha triomfat; com si fos un voler de Deu, ha exit sempre be de totes les

grans críssis, de tots los perills y de tots los conflictes, y per més que fingint un amor exagerat se vай debilitant tot lo qu' es genuinament catalá, per més que 's fassa pera que Catalunya dexe d' ésser lo que ha sigut sempre, Catalunya será eternament la mateixa, la Catalunya dels Jaumes y dels Peres, dels Borrells y dels Berenguers, puix nó pera engendrar butxins y malagrahits derramaren la sua sang la gent del any vuyt, la gent qu' en lo Bruch varen plantar immaculat y triomfant lo penó de les quatre barres.

¡Honor, donchs, á la Catalunya antigua!

¡Vetllám tots, com bons fills, á la Catalunya moderna!

DIGUEMHO CLAR.

EN 24 de Mars últim nostre estimat colega de Vich *La Veu del Montserrat* publicá un article valent y ben escrit ab lo mateix títol que va enfront de aquestas ratllas. De primer moment ja 'ns cridá molt l' atenció y l' hauriam transcrit en nostras columnas si no haguéssim vist que son autor prometia acabar l' assumpto en un altre article. Al fi ha vist la llum aquest y 'ns apressurám á copiarlos tots dos, si no del tot, en part, ó sía lo més important que contenen. Que fem nostras las observacions del colega vigatá no cal dirho; hem dit sempre y ho hem fet veure que 'l *catalanisme*, tal com l' entén cert conjunt de personas, que no son de las que menys fressejan, no vá en lloch perque li falta sava, perque es un *catalanisme* bort, exórich y del qual la Catalunya tradicional, la Catalunya verdadera 'n protesta y 'l rebuja. Nosaltres sabem de sobras quíns son los que tal *catalanisme* proclaman; nosaltres sabem de sobras qu' existeix dintre 'l *catalanisme* una escola ecléctica, indefnida, extranya al pays, pero per rahons de prudencia havem callat y 'ns hem mantingut en una esfera de la qual, si Deu vol, no 'ns en mourem mentres hi haja qui, com *La Veu del Montserrat*, pose 'l dit en la llaga. Si se 'ns agraheix ó nó aquesta conducta no volem saberho; lo que sabem es que no hi há esmena en las causas qu' hem mitx apuntat y per lo mateix nos creyem obligats á reproduhir los següents preciosos párrafos:

«Ja no es cosa nova en mí—y aixó es lo que més sento—cantar las veritats á *La Renaixensa*, fentli veure que 'l séu *catalanisme* no es lo més á propósit pera portar á Catalunya á una regeneració verdadera. Devant de mí mateix he volgut defensarla, ja fentla 'simplement víctima d' un vici general de la premsa, ja tractant de reconeixer en sa conducta una bona fé y un entussiasme per tot lo *catalanista*, defectuosos sí, mes no culpables. Explicaré las dúas cosas.

Es desgraciadament molt comú en la premsa periodística tractar las cosas un bon xich á la lleugera, sens passarlas avans pel cedás del criteri propi; procediment que, sobre tot pera las redaccions de diaris, enclou gran comoditat y estalvia feyna. D' açó n' he vist un exemple aquests dias, que te 'l comptaré, lector, perque compregas bé lo que dich y sapias á qué atenirte en lo que toca á certa lley de premsa.

Vingué á mas mans un d' aquests dias passats un periódich mólt considerat y formal y per sa edat respectable y, finalment, d' ideas conservadoras en política. Mogut per mas aficions, vaig buscar la secció bibliográfica, y allí me trobí ab un elogi complert de la derrera novela de en Zola, qu' en francés no 'm recorda com se diu, pero qu' en castellá s' anomena *Miseria humana*. Jo no he llegit aqueixa novela, ni ganas; mes lo nom del autor me sona mal y, además, trobí en aquell elogi un cert interés disfregat que ja endeviní qué era y que tú, lector, ho sabrás desseguida.

Per casualitat vaig veure al cap de dos ó tres dias un altre periódich de la mateixa classe, es dir, també mólt formal y mólt *soi disant* conservador y mólt afavorit, además, per l' aristocracia. També busqué en éll lo lloch en que fa la crítica dels llibres y en éll trobí, com si hagués sigut copiada lletra per lletra, la mateixa recomenació de son colega.

Per qui no ha estat may en redaccions té açó alguna cosa de misteri, mes aquell que sab com se confeco los periódichs coneix perfectament lo que dona motiu á aquestes coincidencias. Tot açó prové de que l' autor ó l' editor del llibre envía al periódich l' exemplar, ab més unes quantes ratllas ja bonas é impresas en que l' autor ó l' editor sobre 'l llibre lo que 'ls dona la gana. La redacció alashoras no 's pren la molestia de llegir lo llibre y examinar al menys si aquellas ratllas están ó no conformes ab lo criteri del periódich; sino que dona las ratllas als caixistas y tals com se rebéren se presentan després á la vista dels suscriptors, los quals no coneixen l' *intrínquilis* y prenen aquella crítica com filla del criteri y de las conviccions del periódich que sostenen.

La rapidesa, amich lector, ab que 's fan avuy los periódichs es excusa que 't donará algú pera disculpar en certa manera la lleugeresa ab que en aqueix particular dels llibres y en moltras altras cosas procedeixen llurs redaccions. Es dir que per satisfer la voracitat pública, que lo que vol es engolir en abundó noticias, y no noticias de qualsevulga edat, sino noves, frescas y flamants, abandona y 's deixa en oblit lo que podem anomenar conciencia periodística, com deixa també en oblit sa conciencia propia l' home modern assedegat d' or, d' honors y de plahers.

Ara preguntemnos: ¿ha incorregut *La Renaixensa* en aqueix vici de la premsa dels nostres dias? Jo voldria que fos aixís, perque d' eixa manera hi hauria en son procediment, que per força hem de censurar, irreflexió y pot ser inexperiencia, en qual cas se li hauria de renyar com al jovent cech é ilús, mes no combátrela com al home ja fet y senyor de sas facultats reflexivas. No puch creure, desgraciadament, que sía aixís, puix encara no fa un mes qu' he tingut ocasió de convèncermen, veyent al plegat lo fons y la superficialitat.

La Renaixensa nos portá un dia, en sa secció d' anuncis oficials, un cartell de certámen, lo qual á primera vista no 'ns extranyá ni 'ns cridá gens l' atenció, acostumat com estam á véurenhi cada dia y á passarlos de llarch. Y també aquell dia anava á girar full y cercar cosas de més interés, quan reparí que 'l certámen dessusdit no era un certámen com tants altres incolor y fútil, sino un *certámen democrá-*

tich federal. Tinch de confessar que las galdas se m' enverme-lliren de vergonya al veure que 's feya servir lo catalanisme per tant grans miseries polítiques. Culpí á *La Renaixensa* de lleugera é irreflexiva y de poch amiga de la verdadera regeneració catalana, puix coadjuvava al fraccionament mesquí qu' entre la gent ha ficat la política, pero vaig haver de convencerme de que no era tot irreflexió y lleugeresa, al trobar en la llista dels jurats lo nom del director del periódich que feya públich aquell programa.

Tinch de dir ara que, si en aquell moment hagués tingut al devant una quartilla de paper y una ploma, hauría escrit quatre ratllas d' extremada violencia, poch meditadas segurament en la forma, mes fillas d' un esperit catalanista un bon xich més saludable que 'l que anima á la redacció de *La Renaixensa*. ¿Quín es aqueix catalanisme de *La Renaixensa*?

Com ja he dit més amunt, alguna altre vegada m' he ocupat jo en retraure lo errada que vá la gent de *La Renaixensa* en la consideració del nostre moviment literari. He fet notar lo poch bonich y vergonyós qu' s haver de recorre, pera fer ben llarga la llista anyal d' obras publicadas, á produccions y periódichs que 'l citarlos solament es deshonra. Igual conducta guarda *La Renaixensa* pel que toca á aqueixas lluytas nombrosas y mesquinas de caràcter més ó menys literari que, com ridícula parodia dels Jochs Florals, s' obren ara ja en les nobles y per tota lley de societats, celebrant la festa ambelats y fins en la plaça pública. En cap d' ellas s' ha de veure, que, com també algun colp he advertit, no entregan premis al talent del lletrat, sino també al de la gent que 's disfrega.

La Renaixensa admet tot açó, ho dona als quatre vents y fins ho condimenta de vegades ab una cullerada d' elogi. *La Renaixensa* no ha reparat encara en lo descrédit que porta indirectament aqueixa abundancia de certámens al que deuria ésser únich y exclusiu, lo dels Jochs Florals, únich y exclusiu per fora y també ab l' exclusivisme per dins d' un esperit no més, del esperit eloqüentment manifestat en son lema subsistent encara del *Patria, Fides, Amor*, ab l' esperit cristiá ab que restauráren l' institució los nobles catalanistas del any 1859.

II.

No sé, lector amich, si 't queixarás de que ho dich massa clar. Mes de lo que ab tota seguretat no 't queixarás es de que ho dich massa depressa. Temps suficient haurás tingut pera meditar ab tota detenció mon primer article ans de posarte á llegir lo segon. No vull excusarme, perque açó seria perdre temps y espay, y, al cap y á la fi, además del teu perdó, per haver aplaçat tant l' escriure aquesta segona part de mon *clar* y net capítol de cárrechs, compto á favor meu ab aquell adagi que diu en castellá: *nunca es tarde cuando llega*.

Lo que puch assegurar-te, lector amat, es que la causa de ma tardança no ha sigut lo perdre 'l temps llegint revistes y periódichs fútils ó dolents ni mirant las *láminas* que alguns d' aquests solen donar al públich á fi de passar per *il·lustrats*. Mes ¿creus tú que ha sigut poca la gent que l' hi ha perdut? Y ¿creus tú que lo diable no ha tret, durant aqueix temps, llarch profit d' aqueixas lectures y contemplacions?

Tú y jo convindrem perfectament en que tals lectures y contemplacions son un dels paranyes més terribles que té la societat dels nostres dias. Lo verí de la prempsa es general y penetra en todas las classes. Es diferent lo licor, pero 'l resultat es sempre 'l mateix, la mort de la ánima. Com las matzinas materials, lo verí de la prempsa cambia de forma en cada graó social. La revista elegant de paper senyor y clara y

bonica estampa vé á ésser l' aristocrátich pomet que surt en las tragedias. La fulla del dissapte de paper dolent y borrosa lletra, ab quatre gargots per lámina, quatre gargots no sempre plens d' art, més constantment farcits d' intencions perversas; aqueixa fulla de tabernari aspecte y de diabólica redacció, es ni més ni menys que 'ls *mixtos* ab que se suicida la gent del poble. Y, si anavam seguint l' escala, ho trobaríam tot: lo punyal, la pistola, lo revolver, la sogà, todas las formas de suicidi més comunas en l' estat present y que més se troban en las historias.

Tú y jo convindrem en açó. Mes alguns n' hi haurán que no hi convindrán. Pitjor pera ells. Convindrem, donchs, en que hi ha molta prempsa dolenta que porta una ó més gotas de verí en cada ratlla y que 'l verí lo mateix vé embolicat ab un paper d' or que ab un simple paper d' estraça. Mes aquí entre nosaltres passa una cosa molt especial que convé apuntarla. Lo poble no llegeix las revistes que fan los *sabis* perque de llur embrollat estil no logra tráuren ni 'l concepte confós que aquells ne trauen; mes los *sabis* sí que repassan y contemplan los periódichs del poble. Sembla extrany, lector; perque, aixís com en aquesta baixa terra lo senyor se dona de menys de portar las espardenyas del treballador, apar que 'l *sabi* (deus notar que subrallo sempre la paraula) no se hauria de dignar mirarse ni llegir un mot de paperots tant ordinaris. Y ¿creus tú que no es açó una causa de las més principals del mal espantós que fan en la societat aqueixas fullas malehidas? Perque, com resulta que, si bé 'l preparat es diferent, lo verí es lo mateix é igualíssima la tendencia; lo *sabi* no pot negar son aplaudiment á tant actius propagandistas, y lo aplaudiment del *sabi* es, naturalment, una recomenació de la vulgaríssima fulla.

Mes n' hi ha uns altres que no son precisament *sabis*, millor dit, que no tenen intent de contribuhir á l' obra nefanda de la propagació del error y del satánich orgull, mes que tampoch treballan gayre ni senten entussiasme per la propagació del bé. Aquests son tocats regularment del pitjor indiferentisme dels molts que, com herbas dolentas, s' han anat extenent pel camp de l' humanitat: del indiferentisme religiós. Tocats d' aquest indiferentisme, no fan res contra l' obra impía y... deixan fer. ¿Quí dubta de que aquesta inercia solament es ja una culpa gravíssima? No es mirarse ab egoistas ulls com creix y s' extent impunement la mala herba en los sembrats dels altres, sino sufrir ab olímpica tranquil·litat la cogula en lo propi camp. L' inacció, donchs, es ja un gran delict. Y un delict molt general, molt corrent avuy, lo qual no té res de particular pera tú y jo, lector amadíssim, havent ja convingut en que l' home del dia s' ho mira tot ab los ulls de l' indiferencia; pero, sobre tot, ab los de l' indiferencia religiosa.

Mes hi ha un' altre cosa encara molt pitjor y es lo que podem anomenar aplaudiment indirecte. Suposem qu' en las tals fullas tabernarias hi ha una *gracia*, més ó menys immoral, més ó menys impía, capaç de fer esclatar la rialla: los indiferents no dubtan y riuen. Veheuse açí l' aplaudiment indirecte. De la mateixa manera qu' es culpable en l' ordinaria conversa riure devant d' una persona de paraulas atrevidas, no sempre per la *gracia* de la persona, molts colps per *pura atenció social*, aqueixa atenció social, aqueixos respectes que son verament lo virus mortal y ocult que ho corromp tot; de la mateixa manera, dich, es mal fet y culpable rebre ab la rialla als llavis las tristas gracias d' aqueixa prempsa que no es tal prempsa, perque ni á ella deurían alcançar las lleys d' impremta, ans millor deuría caure baix los reglaments de policia.

¿ Per qué, donchs, la cita *La Renaixensa* com un element més de catalanisme y en ben oviradoras lletras posa sos noms en coneixement de tothom, barrejantlos ab los noms dels periódichs honrats, de la premsa encaminada á sostenir una idea elevada y noble, com si las redaccions dels demás periódichs catalans tinguessen la calma y la frescor de la de *La Renaixensa* d'anar de costat, encara que no sia més qu' en un parafet de gazetilla, ab gent que 's impossible que hi haja un sol periódich, per poca dignitat que tinga, que 's resigne á tenir-la per companya ?

La Renaixensa sembla qu' está empenyada en ferho consistir tot en la quantitat. Per ella la qualitat no importa. La qüestió es que s' escrigan molts llibres, que 's fassan molts periódichs. Digan lo que vulgan, encara que sían impietats y bestiesas. ¿ Estant escrits en catalá ó en qualsevol emferfech de llengua que, devant de segons quí, pot passar per catalá ? Y, donchs, á la llista. Lo criteri de *La Renaixensa* es molt ample. Nosaltres no gosàriam dir á ningú que á Catalunya surt eixa premsa indecent é impia : mes *La Renaixensa* ho diu ben alt y ho presenta com una gran ventatja. Jo no sé si es major impudència 'l ferho que l' aplaudirho. Fàcil es veure que hi ha l' aplaudiment indirecte : lo directe no volem buscarlo de tanta por que 'ns fa que 'l trobaríam.

Contribuir aixís á l' immoralitat del nostre poble, sublevar las súas passions ab ideas llicenciosas en l' ordre religiós, en l' ordre moral, en l' ordre polítich ; portarnos ab aqueixos procediments al socialisme més descarat, al més desvergonyat nihilisme ; malmetre tots los esforços que fan las personas sensatas pera millorar una mica l' educació de tots, qu' en açó es en una de las cosas en que 'ns presentam ab més trist aspecte ; esborrar ab burla sacrílega las tradicions, fer mofa de las antigas honradas costums, escarnir la religió dels pares ; tot açó no es pas fer catalanisme, y, no obstant, *La Renaixensa* deixa entendre que sí. Aquí 'ns perdem, porque, si açó es fer catalanisme, lo fer anticatalanisme no sabem lo qué será. Mes jo, per la mia part, prometo fer anticatalanisme si catalanisme es alló, porque l' immoralitat, l' escarni, lo sacrílegi deuen corretegir-se per tot y ab los medis més heroichs.

Mes, gracias á Deu, jo sé ja hont es lo verdader catalanisme, y vostés, senyors redactors de *LA VEU DE MONTSERRAT*, també ho saben. Y no ho ignoran tampoch los de *La Renaixensa*, sino que, com he dit, tenen la mànega ampla. Y no l' estrenyen gens tampoch per certs llibres y certs periódichs en que, si no hi sofreixen precisament la religió y l' ordre social, hi rebén grans puntadas de peu la llengua y la gramática. De manera que las llistas catalanistas de *La Renaixensa* son avans un inconvenient que una ventatja pera 'l catalanisme, avans una ocasió de vergonya que un motiu de orgull. *La Renaixensa* no vol garbellar y fa molt mal fet. Al menys aixís ho crech jo.

Molt mal encaminada va *La Renaixensa*. Ella no ha fet encara lo pensament que han fet vostés de que lo que convé es que, dintre 'l catalanisme, sían pochs y bons. Ja vindrá un dia en que *La Renaixensa* se 'n adonarà. Mes alashoras potser ja no será á temps á esmenar sas erradas.—AUSIAS.

LO BANCH VITALICI DE CATALUNYA.

Mes de una vegada nos han vingut tentacions de ocuparnos d' esta respectable Companyia, no sols porque havem tingut ocasió d' estudiar detingudament sos estatuts

sino peque n' havem vist resultats práctichs positius. Pero avuy, encare que sia molt lleugerament, no podem menys de ferho, ja que hi concorren algunas causas que 'ns hi obligan. En efecte : havem rebut lo primer número del Botlletí que publicarà mensualment lo *Banch Vitalici* y hem sabut per personas que cap relació tenen ab aquell Banch, que son ja bastants los capitals que ha satisfet per seguros fets en la sua caxa. Además del capellá Compte, recordem un de Reus, un altre de Barcelona y are 'l del fondista desgraciadament assassinat en Vilanova. Axó son fets palpables ; axó son ventatjas indiscutibles dels seguros y nosaltres que conexem á fons la formalitat de las personas que figuran al devant del *Banch Vitalici de Catalunya* creyem fer un gran favor als nostres amichs proclamant una y altrás en nostre periódich. Qui llegesca 'l *Boletín* del esmentat Banch se podrá fer més be cárrech del que dihem, pero 'l que 's prenga 'l treball de llegir un poch sos estatuts no podrá menys de convenir ab nosaltres de que 'l *Banch Vitalici de Catalunya* es una de las companyias més sólidas y més dignes de la general consideració en lo que 's refereix á segurs sobre la vida. La necessitat del segur ¿ qui no la reconeix en aquest temps de trantoll y capbussament de fortunes ? Per axó nosaltres déyam un dia que 'l tema de segurs sobre la vida es importantíssim y trascendental porque havem arribat á un temps en que molt s' ha de meditar avans de colocar capitals. Fortunas negones se veuen y 's tornan pols, y tot prové de la fatallavisió, del egoisme ó ambició que domina avuy á totes parts. Lo segur sobre la vida lo considerém tant necessari que l' aconsellàriam á tothom ; y l' aconsellàriam á tothom porque conexem los fatals resultats que porta 'l no pensar en lo dia de demá, es á dir, en no dexar á la familia un mós de pá ab lo qual puga viure dignament.

Lo *Banch Vitalici de Catalunya* fá un gran bé, un inmeníssim bé y está cridat á ésser la salvaguardia dels interessos catalans. Si alguna cosa val lo nostre parer ; si alguna cosa val la nostra recomanació ; si hem d' ésser atesos en lo que considerem just y profitós pera 'ls nostres amichs, demanem á tothom que tingan en compte nostras observacions y no temen en assegurar-se en lo *Banch Vitalici de Catalunya*.

Prou havem dit per avuy.

SECCIÓ LITERARIA.

HIMNE.

De nostres ardits Comptes, atlética nissaga,
Que desde 'l cel mirávau del mar vostres planters,
Mireu com Catalunya, son brill antich propaga,
Miraula cullir roses dels tronchs dels esbarzers.

Los millors joyells d' un poble

Son ses virtuts,

Si ab elles, Pàtria, renaxes

¡ Salut ! Salut !

Mirála com axeca del fons de les centuries,
Ses oblidades gestes que honraren sos majors,
Mirála despertar-se al só de les centuries
Ab que los ávis nostres cantaren sos amors.

Los millors joyells d' un poble

Son ses virtuts,

Si ab elles, Pàtria, renaxes

¡ Salut ! Salut !

En vá gentada estranya mostrantnos sa dolcesa,
Pensá que nostre parla poguéssen deprimir,
Si un jorn la descuydárem, vestida de bellesa
Y ornada ab noves gales de nou torna á florir.

Los millors joyells d' un poble

Son ses virtuts,

Si ab elles, Pàtria, renaxes

¡Salut! Salut!

Y com les nues branques, al sol de primavera,
Esclatan la brotada que 'l fruyt nos té que dar,
Renaix ab potent vida, del foch de la nova era
L' esprit honrat y altíssim del poble catalá.

Los millors joyells d' un poble

Son ses virtuts,

Si ab elles, Pàtria, renaxes

¡Salut! Salut!

DOLORS MONCERDÁ DE MACIÀ.

IGNOCÈNCIA.

(A MON VELL MANOLET.)

Avuy méntres jo fumava
arret de costum,
colç renyoch se mirava
fum amunt pujava
es dels ex agolantse ab la llum.

Tendrament s' entretenia
éll ab esta diversió
quan, per' véurer qué faria,
al glop qu' adés retenia
li he donat sa direcció.

Llavors, veyentlo aprop seu,
sa bufona má ha allargat
pera agafarne un grapat;
més..... lo fum lleuger y bréu
s' ha esbargit quan l' ha tocat.

Dantme pler tal experiència,
colp y colp he repetit
aquell joch ab la ignocència.....
y 'l fum sempre ab insistència
de sos ditets ha fugit.

Peró veyent mon fillet
que may en sa má tenia
lo que afanyós perseguia,
ha esclatat, pobrissonet,
en un plor que m' eternia:

Més jo, prenentlo del sí
de sa carinyosa mare
y unint sa cara ab ma cara,
l' he besat fins á desdí'
ab la ternura de pare;

Perqué ¿no son, per ventura,
las primeras ilusions
que s' perden, los esperons
clavats á l' ánima pura
qu' anyora encar' altres mòns?

Y esguardant sos dolços ulls
qu' un bè major transparentan,
he pensat ab los que intentan
demostrá' en rebregats fulls
lo contrari de l' que senten,

Y he exclamat interiorment
ab la oració fervorosa
del qui creu y en lo cel posa
son cor y son pensament
(únich bè qu' aquí se gosa):
¡Senyor! fèu que l' infantó
qu' hermojeja ma existencia,
conserve en son cor la essencia
d' aquesta angélica fló'
vostra aymada, l' ignocència;
Y que, si durant sa vida
lo perseguissen los mals,
com lo fum en espirals,
s' allunyin d' éll desseguida
aixís que vagi á tocá' ls'!

JOSEPH M.ª VALLS Y VICENS.

Barcelona 29 d' Abril de 1883.

LO VI DE LA MORT.

BDÓS s' estimavan entranyablement, y eran en aquell
dia del tot felissos, perque havia sigut lo de sas bodas.
Ell era alt, moreno, de cara sonrisenta y amable; y ella, ros-
sa, d' ull viu, joganera y tendre. Eran duas jovenívolas áni-
mas al plaher nascudas, y cap pena ni dolor havia encara en-
tristit la sua vida.

Era cap al tart: lo sol desde ran de las montanyas omplía
de polsim d' or y grana tota la terra; los perfums de las plan-
tas y flors, pujavan suaument cap amunt, en aquella hora
baixa en que lo sol no las cativa y mata; y los aucellets del
cel, esclatavan d' alló millor, per tot arreu, sos cants de joya.

La terra 's mostrava bella y enamorada.

Ells dos eixiren de casa seva y s' endinzaren per un cami-
nal d' alta arbreda. Eram al agost que la sombra convida, y
un regueró frescal d' aygua, que pel costat corria, feya mes
delitosa l' anada.

—¿Qué hermós, qué hermós tot es, digué ell, y quanta dit-
xa es avuy la nostra?

Y ella, sonriguentli:—Tot es amor—li va respondre;—tot
viu pera nosaltres.

Y agafantse de las mans, tots dos se lleansen á corre, con-
tents com uns noys, taralejant un ayre festiu, que davan goig
de veure.

Al cap devall del camí s' alsavan uns xiprers del fossar d'
una vehina vila. Foscos y espessos pujavan sas testas cap á
dalt, que desde lluny ja imposavan. Eran com lo dolor, que
sempre va en aquest mon, al costat de la ditxa. Ell va ovirar-
los, y:—Anemhi; digué, m' agrada veurho tot, y avuy es lo
millor dia pera ferho, donchs, que no hi ha perill d' entris-
tirse.

Y hi arribaren.

Al costat de la porta, se 'n obría un altre de petita, que era
la del fosser. Un ample estrado, una cambra y la cuyna, y al
detrás una eixida ab una grossa y ufanosa parra, heuse aquí
la seva estada.

Los dos hi entraren, y ell, ab aquella cara de plaher que
sempre li era propia, eixí á donarlos la benvinguda. Y quan
va saber que eran nuvis, y richs, y qu' eran al gosar de la vi-
da, ab mes gaubansa 'ls va rebrer, y 'ls va convidar á refres-
car dintre sa eixida.

La parra la cubría tota, y los espessos y verts pámpols hi
donavan una suau claror y fresca que encativava l' ánima y
feya desitj d' estarhi.

Al mitj hi havia una taula; lo fosser tragué una ampolla de un vi negrós al ensemps que transparent, y omplí los vasos. Ni un fil d'or era mes bonich que aquell vi quan ra'ava.

— Es de la meva parra, digué lo fosser. Fa pochs anys que vaig plantarla, y 'm treballa tant, que la fresca no envejo á ningú, ni vi mes rich y gustós crech que en lloch pugui ferse. Es vi que rejoyeneix l'ànima, y la alegra y encisa, y mes que tot, mata los dolors passats y aviva 'ls somnis del pervindre.

Ella al veurer aquell home ab son posat franch, campetxano y alegre, enrahonador, fer las alabansas de son vi, no feya mes que riurer, y ell se complavia ab 'las riallas de ella. De prompte lo fosser s' aixecá y alsant lo vas enlayre, — Senyors, digué, á vostras nuviansas, á vostra eterna joia!

Els dos s' alsaren també, y un alegre trinch ressoná per sota la parra.

Al primer glop ella deixá lo vas á la taula; tan fou lo empassársel com apareixérsel al fons del vas com imatge aterradora, sa propia fesomia en mort convertida. Ell se 'l begué de un cop, mes al deixar lo vas, sas faccions eran espahordidas y quedá mut y fret, com si tingués alguna cosa.

En aquell moment, una voladeta de pardals, passá corrents, per sobre l' emparat, cap al cim d' un dels alts xiprers. Al arribarhi, los que hi eran, s' alsaren cap amunt; y barrejantse, tots plegats, se deixaren anar després, envers la brancada. Costá una mica d' encibirshi, mes á la fi tots ho feren, y comensá en aquell punt una forta y fressosa xarrameca que tot ho omplia.

— Van á joch, digué 'l fosser, y quin soroll que hi mouhen!; no hi ha casa com la meva pera tothom estarhi á pler.

— Mira, digué ella, dirigintse á son espós, ¡que n' están de contents y alegres! tots se mouhen y 's bellugan, y no sembla sino que la naturalesa s' afanyi en ferlos grata sa existencia. També ho farà ab nosaltres.

Y ell respongué: — Es cert.

Y dirigintse al fosser, — Som aquí li va dir pera veurer lo fossar y encara no 'ns lo haveu ensenyat. Entremhi.

Lo fosser va agafar un munyoch de claus y obrint una porteta d' un recó de la eixida los hi va introduhir.

Las sombras s' estenian ja per tota la terra; allá al defora, alguna que altre veu humana deixava de tant en tant sentir son ressó, perdentse per lo infinit espay; y de totas las casas en espiral anava aixecantse cap amunt una fumareda com senyal y guia de que anessin á buscar sota d' ella, los de cada una, la pau y ditxa de la familia, lo repós de sa cansada vida.

Abdos entraren; un caminal de xiprers los hi obria pas fins al fons; pels costats, las tombas en las que s' hi coneixia la amorosa ma del piadós recort; y al peu mateix de la eixida, la fossa comuna, ahont jeyan ignots y desconeguts los mes cruels y sagnants dolors d' eixa terra.

A abdos va pareixer que los xiprers se movian, y tant mes quant hi entraren, lo moviment era mes fort y fins semblava com si ballessin.

De prompte s' aturaren: los dos xiprers del cap devall s' havian juntat tant que anavan de costat, y tocantse l' un ab l' altre corrian festius y alegres, y l' un mostrava una cara sonrisenta y amable, y l' altre un ull viu en sa cara rossa, joganera y tendre: eran sos dos retratos; y corrian y saltavan en mitj dels altres xiprers y de totas las flors de las tombas y de tot lo que 'ls rodejava.

— Qué es aixó? — digué ella.

Y las tombas s' obriren y desde 'l fondo de la terra s' alsá un gemech pahorós, trist y profundo; y tot responia á sa veu. Y no obstant en mitj d' ell, com si res sentissen, los dos xi-

prers seguian sa dansa, y corrian y saltavan, sens may parare, sempre joyosos y alegres.

Ella espahordida, s' agafá del bras de son estimat, y ell, al sentirho torná en sí, va embestir cap als xiprers, com si alló no pogués ser mes que un pesat somni.

Lo fosser era allí al detrás, com si no veyés res, regant algunes de las flors de las tombas. De tant en tant, deixava escapar de sos llabis un cant pesat y monótono, que ab prou feynas se sentia, si no fos pera infundir á tot aquell conjunt mes fredat y tristesa.

Al avansar ells dos, se toparen ab una tomba; en ella hi vejeren á sos pares; á sos pares á qui havian cregut sempre tant felissos, á qui sempre havian vist richs, alegres y festosos, disfrutant de tots los plahers d' eixa terra, y no obstant, jeyan allí ab cara entristida, aclaparats per lo dolor, ab un cor que havia anat esqueixantse ab los continuos pesars d' eixa vida.

Y mes enllá vejeren altres tombas y en totas regnava lo dolor y pena; ni un cor hi havia que no fos trossejat y malmés per amples feridas.

Los xiprers seguian son cant festiu y alegre, y quan ells dos embadalits ab lo que veyan, se 'ls sentíren á sobre, y alsaren lo cap pera mirarlos, de joves los trovaren convertits en arbres vells; y obrintse per la soca, ell hi vejé, en lo seu, una cadena de pérduas, traicions y malvestats que fortament lligavan; la enveja, lo rencor y l' odi; y ella, que presentava, una nit perenne d' abnegació y la mort dels que devian ser los seus fills, y la miseria.

No pogueren resistir mes, é instintivament renyren un crit al fosser, mes aquest ni sols va sentirlos; lo festiu y alegre dels xiprers sens dupte que va destorbarho.

Y reculant, reculant no s' adonaren de que la fossa comuna era oberta, y abdós hi caygueren.

Al estrépit hi va correr lo fosser, mes ja no hi va ésser á temps: tots dos jeyan allí dins pera no alsarse més. Ella s' havia tret una creu de brillants que tenia penjada al coll, y la tenia á la má, com si volgués ampararshi, y ell, encara semblava que se la mirés á n' ella, ab tot lo amor de la sua ánima.

Lo fosser se 'ls va contemplar una estona, semblá com si hi volgués baixar, mes fent un gesto despreciatiu, agafá un grapat de terra y 'l tirá allá dintre.

— Aquestos, digué, lo mateix que tots los altres, han vingut á fer nit á casa seva. Ja despertarán.— Y fent una sarcástica rialla, agafá 'l munyoch de claus, obrí la porta de la eixida y 's ficá á casa seva á esperar lo següent dia.

Ell era alt, moreno, de cara sonrisenta y amable; ella era rossa, d' ull viu, joganera y tendre: tots dos richs y hermosos..... ¡Eran duas jovenívolas ánimas al plaher nascudas!

F. MASPONS Y LABRÓS.

CRÓNICA ARTÍSTICA.

RECORTS es lo títol que sembla vol donar lo Sr. Baixeras á la obra que ha exposat darrerament en la galeria París. Lo nom de aquest artista no creyem sia desconegut per la major part dels nostres llegidors, tota vegada qu'en no pocas ocasions y en especial quan tingué lloch lo concurs de la Universitat, en lo que fou guanyador de tres premis, ha sigut objecte de sencers elogis per sas ja notables obras. Jove de imaginació ardorosa, si be los seus quadros no sobressurten per aquella armoniosa riquesa de colorit y delicada execució que distingeix á altres reputats artistas, posseheix en cambi una forsa creadora, un esperit tal de invenció que sas composicions, no á temps vinent, sino en la actualitat son ja objecte

de aplauso per part de tots los intel·ligents en belles arts. Proba de axó es la obra á que havem fet referència, de composició molt sentida y sumament natural, pero d'execució molt inferior á lo que fora de desitjar, en atenció á la bellesa del assumpto y al sentiment que hi domina. Los tipos dels mariners son ben trobats y verídics, pero adoleixen las testas de una entonació excessivament igual entre sí. Los trajes presenten alguns d'ells una execució molt poch cuidada y certa monotonía de color que produheix efectes no del tot agradables. La nena que's veu á primer terme es potser com á conjunt una de las figuras més boniques del quadro, tant per lo natural de la posició y la expressió del rostre, com per lo espontáneo de la execució. Además, la mar pot considerarse com un dels mellors fragments, molt ben entés y de bona perspectiva aérea. Lo noy assentat á terra que's veu á segon terme, no guarda las proporcions que deuria atesa la distancia en que's troba. Sa testa, comparada ab las altres figures, es marcadament voluminosa. També's dextra notar la part de fondo de la esquerra del espectador que no apareix á la distancia que sembla vol ó deu tenir, mes aquests petits defectes no trahen res de la impressió sumament agradable que produheix la escena representada en aquest quadro y que es una proba verdadera de las notables disposicions artísticas que posseheix l'autor. D. Dionís Baixeras y Verdager.— C.

Quèrem lo pler de visitar los tallers d'escultors. D. Venanci y D. Agapito Vallmitjana son al carrer de Pelayo, y en ells poguérem admirar, entre d'altres, alguns dels exemplars de algunas de sas celebradas obras ja conegudas, una de nova que demostra una vegada més lo talent superior de aquells artistes. Es un retrato, de alguna dimensió, del general Prim, montat á caball, y está destinat al monument que á aquest invicte general volen aixecar en Reus. Tant la execució del caball com la de la figura son notabilíssimas y creyem qu' esta obra cridarà vivament l' atenció pública lo dia qu' estiga acabada del tot y puga exposarse avans de figurar en lo citat monument de Reus. Nostra enhorabona als Srs. Vallmitjana y en especial á D. Agapito, autor de aquesta obra.— F.

CRONICA GENERAL.

Molt lluhidas y ab tota animació s' han celebrat las processons del Corpus de aquest any. Las del Pí y Sta. Agna particularment han sigut las que més han cridat la atenció. Fora de desitjar que algunas de las parroquias que antigament las celebravan se decidissen á tornarlas á celebrar, puix creyem que las processons son lo medi més prácticich d' edificar al poble y rendir un just tribut de pública veneració á Jesus sacramentat.

—Hem rebut lo primer número del *Boletín del Banco vitalicio de Cataluña*, lo qual conté escullits treballs referents á exa respectable institució.

—No podem publicar en aquest número l' article referent á la flota de vapors del Sr. Marqués de Campo per sobra de original. Ho farem la vinent setmana.

—Diu *La Renaixensa* :

«Terminada, ab bon acert, la restauració de la porta románica dels claustres de la Catedral, convindria que s' abandonés la costum d' enganxarhi impresos referents á assumptos eclesiástichs, com fins al present s' ha vingut fent. Es una práctica que parla molt poch en favor del art y del bon gust, y que podria perfectament substituirse per medi d' una post

colocada en qualsevolga dels murs de dit claustre, ahont podríen fixarshi dits impresos.

Y ja que de restauració's tracta, cridém també la atenció del Capítol sobre 'l mal estat dels portals dels carrers de la Pietat y del Bisbe, qual esculturas, en sa part inferior, están totas destruhidas y que ab poch cost podrían arreglarse.»

—S' ha fundat en Manresa un Patronat católich de obrers. Veus' aquí una institució que s' hauria de fundar en tots los pobles.

—Pera 'l vinent Setembre prepara un certámen literari lo Círcol de artesans de Tortosa.

—En lo teatre del Bon Retiro tingué lloch lo dimecres passat lo benefici de la senyora Castelló, y ab aquest motiu la beneficiada fou obsequiada ab varis regalos y gran número de toyas de flors que á sos peus caygueren, cubrint del tot lo escenari del teatre.

—S' ha resolt per la Comissió corresponent del Municipi lo cambi de distribució de las vías del Passeig de Colon, col·locant lo passeig en la part central, y adornantlo ab pedestals sostenint bustos y gerros ab plantas, y establinthi banchs de marbre.

—Ha permánescut uns quants dias en aquesta ciutat, procedent de Roma, lo nostre estimat amic y mestre D. Jaume Collell y Bancells, pbre.

—Recomanem una vegada més á tots los amants de Catalunya la *corona poética* que en honor del ilustre escriptor ilerdense D. Lluís Roca y Florejachs publica en Lleyda lo respectable sacerdot, bon patrici é insigne director de la Academia bibliográfico-Mariana D. Joseph María Escolá. Los que vullan suscriures á esta obra poden passar per nostra Administració ó per la llibrería de D. Alvar Verdager, Rambla del Mitx, 5, Barcelona.

VARIETATS.

ASSAIG pera una investigació històrica sobre 'l comensament del Cristianisme en Catalunya.

(Continuació.)

No per ço podem assegurar de una manera absoluta l'estada de Sant Jaume á Lleyda, puix res tenen en aquesta ciutat de la edificació romana que 'ns puga fer com de fanal que 'ns guie en mig la obscuritat de la época que tractam. Pero ¿no es una gran sort pera l' historiador lo trobar bastant nombre de tradicions, ja que no monuments, pera fer molt probables, sino segures, ses crehenses històriques? Veus aquí, donhs, lo que 'm passa á mí: jo no puch assegurarvos que Sant Jaume predicás en Lleyda, pero puch dirvos que 'axís ho crech; y ho crech, no sols per lo que 'us he exposat fins are, sino per les tradicions que han arribat fins á mes noticies, y qu' he vist també publicades per lo ilustradíssim escriptor ilerdense D. Joseph Pleyan de Porta en sa obra *Apuntes para la historia de Lérida*.

Cansat comptan que venia l' apóstol viatjer desde Salduba quan arribá al capvespre á Lleyda. Aleshores havia un hostal en lo que are es capella de sa advocació en lo carrer de Curtidors devant la plasseta de la Trinitat, en la qual se aposentá 'l Sant, y al sortir de la ciutat, després de sa predicació, al encaminarse per la *Via Augusta* que passava per lo que are es carrer Major, lo piadós missioner se clavá una espina al peu, y marfús de dolor arribá fins lo lloch ahont se aixeca l' altre capella de que ja he parlat. En aquell lloch diuhen que s' assentá 'l Sant, buscant la mellor manera de tráure's

la espina, y no poguent conseguirho á causa d' ésser de nit, una llum celestial se difundí al moment per l' atmósfera, y á sa claretat pogué traure's la enutjosa punxa. La tradició anyadeix qu' en commemoració de aquest acontexement lo fervor religiós de nostres passats feu erigir en lo mateix lloch un temple á sa advocació, temple que havem de creure que fou derruït en la invasió goda ó árabe per alçarshi la capella de Ntra. Sra. de les Neus, y que avuy torna á ésser de Sant Jaume. Del segle passat data la nova veneració del apóstol en lo lloch *del peu del romeu*, anomenat axís desde la reconquesta, segons consta en un document guardat en lo arxiu de la Catedral de Lleyda, y jo crech, com ho creu lo Sr. Pleyan de Porta, qu' en aquest lloch realment ocorregué 'l succés que la tradició 'ns explica y que 'ls goths transmeteren aquesta als cristians que s' hi establiren després. La imatge de Sant Jaume enclavada en la cantonada del temple compróba també la veritat de la tradició. Aquesta imatge s' assegura qu' existia avans en un arch que hi havia aprop de la capella y que al ésser enderrocat, Berenguer Marqués ó 'l seu nebot lo Compte Gallart als prechs del vehinat maná posarla en aquell lloch. Es de presumir, donchs, que havent succehit axó en aquella remota fetxa, la imatge de Sant Jaume es de temps anteriors, debentse atribuhir mellor que á la árabe á la época goda, y tal volta més enllá. Sa escultura es antiquíssima y en sa forta pedra se coneix l' acció dels segles que no han dexat de treballarhi.

Dues tradicions he pogut arreplegar que ni en un sol llibre n' he vist fer esment. Compta la primera que venint Sant Jaume de Saragossa trobá un baylet que li demaná caritat y 'l bon Apóstol se 'l emportá á Lleyda desitjós de ampararlo demanant almoyna per éll. Un colp fou á la ciutat del Segre, lo xich li desaparequé y al cap de poch dies pogué veure 'l protegit per un gran caballer que fou un dels que més prompte 's convertiren, y 'l baylet arribá á ésser més tart, segons crehensa general, lo primer bisbe de Lleyda. Diu l' altre tradició que Sant Jaume estava predicant desde 'l cantó *del peu del romeu* quan descargá una forta tempestat y 'l Segre sortí de mare. La gent s' avalotó y 's preparava pera fugir cada qual á casa sua, mes l' Apóstol predicador los digué que Deu may abandona als que l' escoltan y 'l segueixen; y en efecte, l' aygua arribá per tot menys en lo lloch ahont estava congregada part del poble. Exes dues tradicions podrán com á tals no ésser certes; pero cal confessar que 'ns proban quant fonament arrelada está entre 'ls moderns ilergetes la crehensa de la predicació de Sant Jaume en Lleyda.

Parla Dextro de la fundació del temple de Sant Joan, y á ésser exacte 'l que diu, seria altre dato més en favor de l' antiguitat del establiment del Catolicisme en Lleyda. Explica aquest escriptor que havent sigut desterrat Herodes á aquella ciutat, que, segons diuhen alguns, fou un presiri romá, en la qual vivia ab la famosa Herodías, succehí cert dia que atravessant aquesta les gelades aygues del Segre s' enfonzá en lo riu, y tallantse 'l coll, *pagant axís, anyadeix, la maldat de haver demanat la ballarina filla sua lo cap del Precursor sagrat á sa instancia y persuassió*. En memoria de aquest fet diu que axecá l' esmentat temple baix l' advocació de Sant Joan en lo mateix lloch del acontexement, á tot lo qual afegeix la tradició que per haver en aquell lloch un *bová* fou anomenat Sant Joan del *bová*, si be aquest nom crech que no 's remonta á tant llunyana fetxa.

De que la ciutat del Segre fou episcopal ja en la época romana, apart de moltes tradicions, Claudi Clemente en sas *Tablas cronológicas* nos diu qu' en l' any 268 fou traslladada á Lleyda la *Silla Carense*, pero tinch de confessar que no he

pogut endevinar qu' es lo que vol dir axó de *Carense* y que no estich ab lo ja citat Sr. Pleyan de Porta que segueix als autors que ho confonen ab *carinense*, *carineme* ó *caradineme*. Pujades en sa *Crónica de Catalunya* sospita la existencia de la Esglesia cristiana en Lleyda durant la época que 'ns ocupa, y Feliu de la Penya en sos *Anals* diu, apoyantse en Marsilio, que per los anys 201 era bisbe de Lleyda lo *sant y eminent varó* Isichio, y anyadeix després que per allá 'ls 266 ho era Sant Liceri, fundantse en lo respectable cronista Dextro.

Ab tot lo dit acabarí mon treball creyent haver demostrat inqüestionablement que per Lleyda comensá 'l Cristianisme en Catalunya, essent Sant Jaume qui 'ns deslliurá del jou del paganisme; pero l' haver llegit en un article de D. Francisco de P. Capella, persona que de un quant temps encá s' afanya pera recullir y publicar datos històrichs y tradicions de tota mena, que l' Apóstol esmentat havia erigit la Seu de Barcelona, francament, m' obliga á no dexar la ploma de la má y ampliar quelcom més aquest discurs.

¿ Passá Sant Jaume per Barcelona? Axís ho creuhen Pujades (pare y fill), Diago y altres y donan per certa la tradició de que en aquesta ciutat instituí y fundá la primera esglesia ab lo títol é invocació de la Santa Creu, y tal volta ab axó s' haja enganyat lo Sr. Capella, pero al meu entendre ni 'l primer temple fundat en Barcelona fou anomenat de Santa Creu, ni Sant Jaume passá per aquesta ciutat. De investigacions he pogut traure en conseqüencia que lo primer temple cristiá fou lo ja derruït, per nostra maldat, de Miquel Arcángel, puix avans que fos temps de Sant Jaume els gans ja hi veneravan á Esculapi, y per lo tant es probable lo que 's diu de Sant Jaume. Axís ho creuhen també lo nyors de Bofarull y Pi y Arimon.

Nó, Sant Jaume no es rahonable que passás per Barcelona; lo rahonable es que de Saragossa baxá á Lleyda, de Lleyda marxá á Tarragona y en Tarragona s' embarcá pera Jerusalem, ahont morí. No mancaren dexebls del Apóstol pera escampar la doctrina de Jesuchrist per tot Catalunya y hem de creure piamment que lo que primer procuraria fou convertir la gent de les grans ciutats; puix axís es l' únich modo que podem admetre que després de Saragossa, Lleyda y Tarragona, Barcelona fos de les primeres ciutats espanyoles que 's xoplugaren sota l' arbre sacratíssim de la Creu.

Be es veritat que Pujades y altres historiadors asseguran que tretze anys després de mort Jesuchrist, Barcelona ja tingué á Teodosi per bisbe y que aquest fou lo primer en Catalunya; pero en cas d' ésser axó cert, qu' es molt duptós, no 'ns probaria de cap manera que Sant Jaume fundás ó instituhís aquest bisbat y Catedral, sino que dexá dexebls que prou s' encarregaren de continuar ardidament l' obra començada pel seu Mestre, ó que tal volta Teodosi vingué á Barcelona enviat per los Sants Anastasi y Teodor que s' havian quedat en Saragossa.

Reasumint, donchs, y dexant exa qüestió, diré qu' es indubtable que Catalunya fou la segona regió d' Espanya que rebé 'l bateig del Cristianisme, que Sant Jaume passá per Lleyda durant l' imperi de Claudi Calígula y per lo tant fou ell lo primer predicador del Evangeli en nostra terra. Are, no tinch pas de dirvos, perque es cosa que está en la conciencia de tots, lo be que ha fet á Catalunya 'l Cristianisme y la importancia inmensa qu' en l' ordre religiós-moral ha obtingut sempre, pero no 'm tractareu de molest si 'us faig sabedors de algunes noves més que serán lo coronament d' esta pobre conferencia.—CLAUDI OMAR Y BARRERA.

(Seguirá.)